

1047.1
388-2 II
A

St. R. 374 H

Overzicht van de klei-inventarisatie in Noordbrabant.

Op verzoek is dit korte overzicht opgesteld met de bedoeling een wegwijzer te zijn in de verschillende rapporten betreffende de leem-inventarisatie in Noordbrabant. Het onderzoek werd hoofdzakelijk verricht door de Stichting voor Bodemkartering te Bennekom en aangevuld met 24 diepe boringen tot 20 m door de Geologische Dienst te Haarlem. In Noordbrabant werden drie gebieden onderzocht:

- a. Westelijk Noordbrabant
- b. gebied bij Tilburg
- c. gebied bij Eindhoven

De volgende rapporten werden uitgebracht:

1. Verkenningsonderzoek naar het voorkomen van leem in enige gebieden van Noordbrabant, d.d. Maart 1954. (Dit rapport behandelt de gebieden bij Bergen op Zoom, Tilburg en Eindhoven)
2. De aanwezigheid van leem in Noordbrabant, d.d. April 1954 (Dit rapport met kaarten en bijlagen betreft een globale verkenning)
3. Gebied rondom Eindhoven. Boorgegevens uit het boorarchief van de Geologische Dienst, d.d. Juni 1955.
4. Gebied rondom Tilburg en Bergen op Zoom. Boorgegevens uit het boorarchief van de Geologische Dienst, d.d. Aug. 1955.

1. Het eerstgenoemde rapport is in drie hoofdstukken verdeeld. Het eerste hoofdstuk geeft een overzicht van de geologische opbouw van Noordbrabant. Hierin wordt vermeld dat in het Westelijk gedeelte van Noordbrabant nabij de oppervlakte een afzetting voorkomt waarin zich veel klei bevindt. Tussen Gilze en Tilburg wordt deze afzetting plotseling op veel grotere diepte gevonden en is dan vaak bedekt door

een dikke laag grindrijk materiaal.

Grote gebieden van Noordbrabant zijn tenslotte door dekzand overstoven. In de gebieden om Tilburg (Westelijk van Gilzen) en Eindhoven zijn zeer dikke lagen door de wind afgezet, waarin lemen voorkomen. Eveneens komen hier de zgn. flestlagen voor.

Het tweede hoofdstuk geeft de resultaten van het aanvullende onderzoek van de Geologische Dienst. Na archief onderzoek werden in westelijk Noordbrabant drie gebieden gekozen waarin de boorpunten werden geprojecteerd. Bij Halsteren werden aanzienlijke hoeveelheden klei gevonden, evenals ten Zuid-Oosten van Ossendrecht. Westelijk van deze plaats leverden de boringen geen gunstig resultaat op. Bij Wouw, waar slechts vier boringen konden worden verricht, was het resultaat teleurstellend; zuidelijk van Heerle wordt exploitatiemogelijkheid gering geacht. In de omgeving van Tilburg en Eindhoven werden per gebied slechts twee aanvullende boringen verricht ter ondersteuning van het onderzoek van de Stichting voor Bodemkartering. Van alle boringen is een profieltekening met omschrijving bijgevoegd. Hoofdstuk III bevat de resultaten van de werkzaamheden van de Stichting voor Bodemkartering.

Van Westelijk Noordbrabant (omgeving Bergen op Zoom) wordt gezegd, dat daar zeer veel leem in de ondergrond aanwezig is, terwijl tengevolge van een lage grondwaterstand leemexploitatie in het algemeen voor de landbouw hier niet nadelig is. Als bijlage is o.a. een kaart van dit gebied toegevoegd, waarop in 5 kleuren het gebied is onderscheiden. Voor westelijk Noordbrabant luidt de conclusie, dat de plekken welke het meest perspectief bezitten in het Noordwesten, Noorden (Lepelstraat - Halsteren - Moerstraten) en Zuiden (gebied zuidelijk van de Lijn Korte Ven - Huybergsche Plantage) gelegen zijn.

Omgeving Tilburg. Een kaart in 7 kleuren geeft de gunstige en minder gunstige plaatsen weer. Hieruit blijkt dat, zuidelijk van Gilze een gebied ligt dat meer dan 1 m leem bevat onder een zanddek van 1-2 m dikte. Deze leem is echter dikwijls humeus. Een ander geschikt gebied ligt Noord-Oostelijk van Tilburg. Hier wordt meer dan 1 m löss of lössachtige leem gevonden onder een zanddek van 0.70 - 2.00 m dikte.

Omgeving Eindhoven. De betreffende kaart laat zien, dat in dit gebied op vele plaatsen meer dan 1 m loess of loessachtige leem voorkomt onder een zanddek van 0.80 - 2.00 m dikte. Dit is vooral Noordelijk van Eindhoven het geval, waar dikwijls een laag van meer dan 2 m dikte werd gevonden. Soms is deze echter humeus ontwikkeld. Ook de omgeving van Riel wordt gunstig beoordeeld; de geïsoleerd liggende leem-plek bij Veldhoven is echter slechts max. 1.5 m dik.

Tenslotte wordt er in dit rapport nog eens op gewezen dat verstandige leemexploitatie in Noordbrabant, vooral in wat hoger gelegen terreindelen, geenszins schadelijk is voor agrarisch bodemgebruik.

2. Het rapport over de aanwezigheid van leem in Noordbrabant sluit aan bij het vorige; is minder gedetailleerd. Het behandelt de gehele provincie, uitgezonderd de rivierklei-, de zeeleigebieden en de Maasuiterswaarden. Overeenkomstig de geologische opbouw van Noordbrabant is deze provincie in twee grote gebieden te scheiden: het Westelijk deel waar in oude rivierafzettingen klei-exploitatie mogelijk is, en het centrale gedeelte, waar windafzettingen (loessachtige leem) worden verwerkt.

Westelijk Noordbrabant is in vier gebieden verdeeld.

Tussen Roosendaal en Bergen op Zoom werd op veel plaatsen klei gevonden, meestal bedekt door een zandlaag (gem. dikte 88cm)

Oostelijk van dit gebied tot de Weerij is minder leem aangeboord; wellicht vindt dit zijn oorzaak in het dikkere dekzandpakket (hier gem. 113 cm), waardoor bij de toegepaste boortech-niek minder klei kon worden aangetroffen. Dat in het derde ge-deelte tussen de Weerij en de Mark het zanddek niet doorboord werd, is mogelijk veroorzaakt door een dikker zandpakket.

Het laatste van de vier gebieden ligt oostelijk van de Mark. Hier werd vrij veel leem aangetroffen. Het gebied tussen Roosendaal en Bergen op Zoom toont hiermede overeenkomst.

Centraal Noordbrabant. In het rapport worden de kleien in Wes-telijk Noordbrabant met de lemen in het centrale deel van deze provincie vergeleken. Zowel genetisch als in granulaire samen-stelling werd onderscheid gevonden. Het gebied wordt verder in twee delen gesplitst; de riviertjes de Ley en de Run vormen de scheiding. Het eerste belangrijke leemgebied bevindt zich N van Tilburg, het tweede ligt tussen Eindhoven en Schijndel-Veghel. Het eerste gebied bevat een leemlaag van gemiddeld meer dan 1 m dikte (1 m - 2,10 m), welke vrijwel nergens humeus ont-wikkeld is. Gewezen wordt op het gevaar dat bij exploitatie in dit gebied plassen kunnen ontstaan, hetgeen uit agrarisch oog-punt ongewenst is. De leem is veelal bedekt door een zanddek dat in dikte varieert tussen 70 en 210 cm. Er ligt een brede zandstrook tussen dit gebied en dat van Eindhoven tot Schijn-del - Veghel. Dit laatste genoemde gebied bevat een leemlaag welke eveneens varieert van 1 - 2,10 m. In tegenstelling tot de omgeving van Tilburg is deze hier meer humeus ontwikkeld. Het niveau t.o.v. N.A.P. is echter hoger, terwijl het zanddek veelal iets dikker is. Aan dit rapport zijn o.a. kaarten toe-gevoegd, waarop het voorkomen van leem is getekend, zomede omschrijvingen van alle boorprofielen.

3 en 4. Blijft nu nog over iets te zeggen over de door de Geologische Dienst verstrekte boorarchief-gegevens van de gebieden bij Eindhoven, Tilburg en Westelijk Noordbrabant. Alleen de boringen welke klei bevatten werden op staten ingetekend. Tevens zijn kaarten bijgevoegd, waarop de plaatsen der boringen zijn vermeld. Deze gegevens zijn op verzoek ter vermeerdering van de verkregen kennis verzameld.